

Dalarnas strategi för jämställdhetsintegrering 2014–2016
PM 2014:4

Författare och kontaktperson: Kerstin Bergman, Samhällsbyggnadsenheten
Omslagsbild: Erik Reis/Mostphotos
Layout: Helikopter Brand Design
Tryck: Länsstyrelsen Dalarnas tryckeri februari 2014

Definition av jämställdhetsintegrering

”Jämställdhetsintegrering innebär (om)organisering, förbättring, utveckling och utvärdering av beslutsprocesser, så att ett jämställdhetsperspektiv inför-livas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet.”

Tänk på!

Jämställdhet är inget sidoordnat arbete! Som stöd kan du använda checklisten Veta Hut!

Innehållsförteckning

Det interna arbetet vid Länsstyrelsen	5
Mänskliga rättigheter.....	5
Länsstyrelsens uppdrag	6
Övergripande mål för arbete med jämställdhet	7
Långsiktigt mål	7
Målområden.....	7
Målstyrning/beslutsprocesser	7
Utbildning/kunskap	8
Metoder/analyser.....	9
Samordning	10
Uppföljning	11
Ansvar och organisation	12
Begrepp och definitioner	13

Det interna arbetet vid Länsstyrelsen

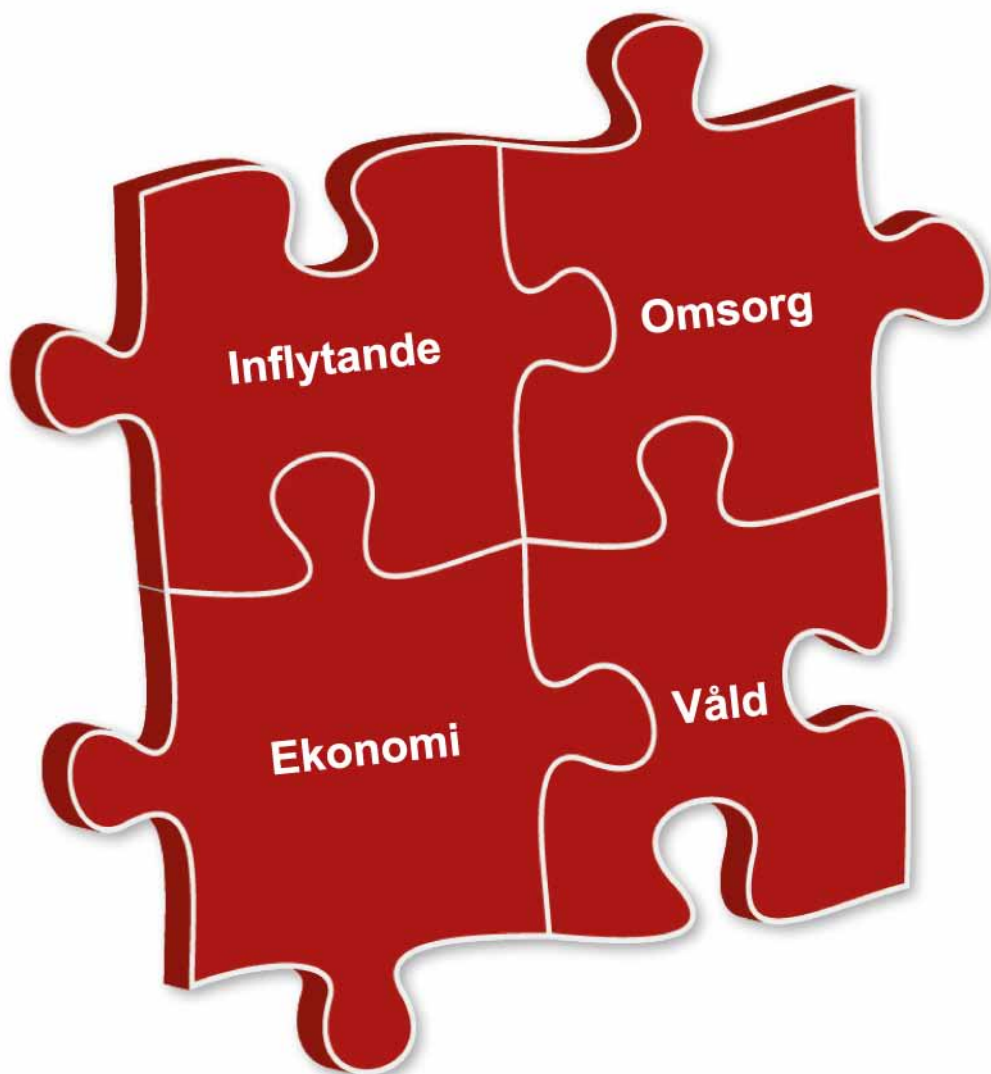
Denna del beskriver det interna arbetet med jämställdhetsintegrering. Länsstyrelsen har sedan slutet av 2000-talet en handlingsplan för hur detta ska genomföras. Planen är en del i Länsstyrelsens likabehandlingsplan – Mångfald på Länsstyrelsen i Dalarna 2013.

Planen ska bidra till att vi uppnår de jämställdhetspolitiska målen. Detta görs genom att vi i våra verksamheter belyser, analyserar och beaktar rättigheterna utifrån kön kopplat till skyddet mot diskriminering.

Vårt interna arbete ska leda till att jämställdheten i länet förbättras.

Mänskliga rättigheter

FN-konventionen om mänskliga rättigheter, diskrimineringslagen, barnkonventionen och länsstyrelseinstruktionen är styrdokument i framtagande av ovan nämnd handlingsplan. Andra dokument är CEDAW-konventionen samt regeringens jämställdhetspolitiska mål.

Länsstyrelsens uppdrag

Uppdragen för länsstyrelserna regleras i länsstyrelseinstruktionen samt i regleringsbrev.

Länsstyrelsen arbetar för att de nationella målen för jämställdhetspolitiken får genomslag på regional nivå. Detta gör vi genom att arbeta och stödja arbetet vid den egna länsstyrelsen men även andra organisationer i länet samt i samverkan med andra aktörer.

Länsstyrelsen ska integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns villkor. Även de mänskliga rättigheterna ska integreras i verksamheten.

Individbaserad statistik ska genomgående presenteras och analyseras med kön som övergripande indelningsgrund om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Övergripande mål för arbete med jämställdhet

Långsiktigt mål

Jämställdhetsperspektivet ska präglade Länsstyrelsens samtliga verksamhetsområden. Vi ska i all vår verksamhet bidra till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen.

Målområden

Vårt arbete utgår från fyra målområden.

- Målstyrning/beslutsprocesser
- Utbildning/kunskap
- Metoder/analyser
- Samordning

Målstyrning/beslutsprocesser

Mål

- Länsstyrelsens handlingsplan ska skapa förutsättningar för att jämställdhetsperspektivet integreras i myndighetens samtliga verksamhet.

Aktiviteter

- Jämställdhet finns med i alla beslutsprocesser. Arbetet ska synliggöras i styrdokument.
- All statistik ska delas upp på kvinnor och män om inget talar emot.

Ansvar

- Länsledningen har det övergripande ansvaret för genomförande och uppföljning av handlingsplanen.
- Respektive enhetschef ansvarar för att tillsammans med enhetens personal driva och utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering. Hur enheten ska arbeta med jämställdhetsintegrering ska framgå av respektive arbetsplan och redovisas i årsredovisningen.
- Särskilt sakkunnig fungerar som konsultativt stöd.

Indikatorer

- Följa utvecklingen av könsuppdelad statistik.
- Följa utvecklingen av styrdokument som utvecklar ett jämställdhetsperspektiv.

Tänk på!
Finns statistiskt underlag för ditt analysarbete? Finns något hinder? Hur kan du utveckla arbetet?

Foto: Mostphotos

Utbildning/kunskap

Mål

Länsstyrelsens medarbetare ska ha grundläggande genuskunskaper.

Aktiviteter

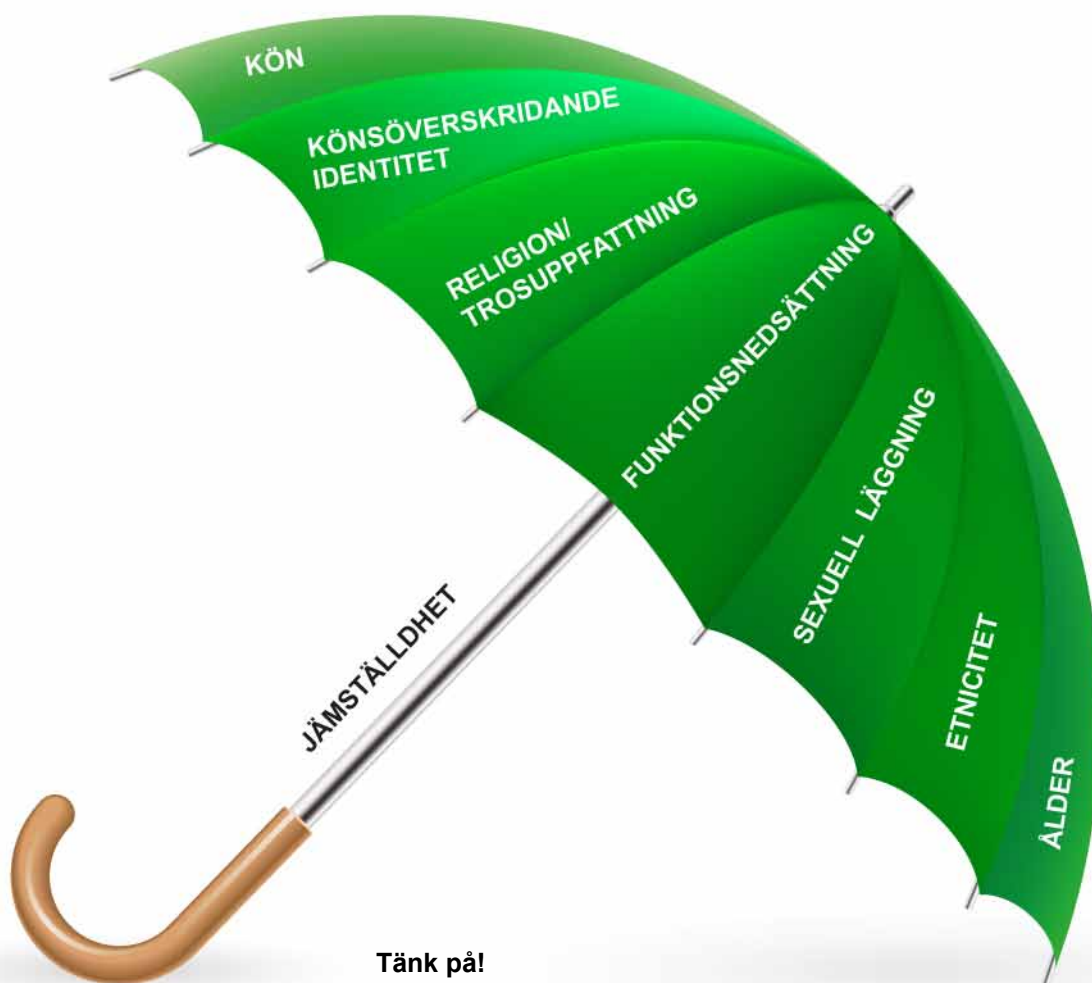
- I introduktionsutbildningen för de nyanställda ingår en grundläggande utbildning i mänskliga rättigheter och skyddet mot diskriminering. I detta ingår även jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektivet.
- Personal erbjuds utöver introduktionsutbildning basutbildning under perioden 2014–2016.

Ansvar

- Särskilt sakkunnig för jämställdhet.

Indikatorer

- Antal anställda som genomgått introduktionsutbildning och deltagit i avsnittet mänskliga rättigheter.

Tänk på!

Jämställdhet går som en röd tråd genom alla diskrimineringsgrunderna.

Foto: Mostphotos

Metoder/analyser

Mål

Länsstyrelsen ska kvalitetssäkra arbetet så att våra verksamheter kommer kvinnor och män, flickor och pojkar tillgodo utifrån deras levnadsmönster, villkor och behov.

- Steg 1. Personal får baskunskap om genus
- Steg 2. Personal får kompetensutveckling i metoder avseende jämställdhetsintegrering
- Steg 3. Personal ska genomföra jämställdhetsanalyser

Analysarbetet ska ske utifrån den egna verksamheten men även länets förutsättningar.

Aktiviteter

Hur kompetensutveckling ska genomföras har beskrivits tidigare under rubriken utbildning.

- Handläggare och chefer erbjuds fördjupad jämställdhetsutbildning med syfte att utveckla arbetet med jämställdhetsanalyser.
- Handläggare och chefer genomför jämställdhetsanalyser.
- Vi ska utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering genom att erbjuda processtöd.

Ansvar

- Särskilt sakkunnig för jämställdhet i samarbete med Winnet Dalarna.

Indikatorer

- Antal handläggare och chefer som deltagit i fördjupad jämställdhetsutbildning.
- Antal genomförda jämställdhetsanalyser.

Process vid jämställdhetsanalys

1. Inventera
2. Kartlägg nuläget
3. Analysera - vilka konsekvenser får vårt arbete för kvinnor och män i nuläget
4. Mål - så här vill vi att det ska se ut
5. Så här gör vi för att komma i mål
6. Utvärdera - blev det som vi tänkte?

Tänk på! Genuskontrakt består av ett samspel mellan samhällets övergripande könsstruktur och de specifika lokala förhållandena.

Länsstyrelsen Dalarna

Samordning

Mål

Länsstyrelsen ska samverka med andra viktiga aktörer i länet inom näringslivet, offentlig verksamhet samt frivilliga organisationer. Avsiktsförklaringen utgör grunden i detta arbete.

Aktiviteter

- Personalen vid Länsstyrelsen ska i samband med tillsyn, konferenser och utarbetande av program och projektstöd samt vid fördelning av projektstöd sprida materialet *Kvinnor och män i Dalarna, Är Dalarna jämställt* samt *Regional avsiktsförklaring*.
- Arbetet inom den interna jämställdhetsgruppen ska utvecklas.

Ansvar

- Särskilt sakkunnig för jämställdhet.

Indikatorer

- Följa samarbetspartners arbete utifrån avsiktsförklaringen.
- Antal deltagare i det interna jämställdhetsnätverke.

Foto: Andrey Armyagov/Mostphotos

Uppföljning

Handlingsplanen för jämställdhetsintegrering följs upp och utvärderas årligen av länsledningen. Vid behov genomförs revidering.

Aktiviteter

- Uppföljning görs i samband med verksamhetsplanering och årsredovisning. Den baseras på hur enheterna har arbetat utifrån handlingsplanen samt enhetens planerade aktiviteter enligt andra styrdokument.
- Handlingsplanen utvärderas i Cesam - samverkan mellan arbetsgivare och fackliga representanter.
- Särskilt sakkunnig träffar enhetscheferna för att identifiera och följa upp prioriterade områden.
- Särskilt sakkunnig sammanställer hur utvecklingen i länet ser ut avseende de nationella jämställdhetsmålen och förändringar mellan åren.

Ansvar

- Landshövding, länsråd och enhetschefer.
- Särskilt sakkunnig för jämställdhet.

Ansvar och organisation

Landshövdingen och länsrådet har det övergripande ansvaret för genomförande och uppföljning av handlingsplanen.

Respektive enhetschef ansvarar för att tillsammans med enhetens personal driva och utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering. Hur enheten ska arbeta med jämställdhetsintegrering ska framgå av respektive arbetsplan och redovisas i årsredovisningen.

Sakkunnig för jämställdhet fungerar som ett konsultativt stöd i enheternas arbete med jämställdhetsintegrering och ansvarar på länsledningens uppdrag att genomföra utbildningsinsatser samt för uppföljning av handlingsplanen.

Internt ska arbetet med jämställdhetsintegrering struktureras genom att enheter utser särskilt integreringsansvarig. I samverkan med särskilt sakkunnig ska områden lyftas och identifieras så att arbetet främjas och jämställdhetsperspektivet säkerställs.

Begrepp och definitioner

Ordlistan nedan tar upp ett urval termer inom kunskapsfältet genusstudier. Förklaringarna är hämtade från <http://jamstall.nu/vad/ordlista/> samt <http://genus.gu.se/meromgenus/ordlista>

Feminism är dels en övergripande teori och dels en politisk rörelse bestående av flera olika inriktningar. Gemensamt för inriktningarna är målsättningen att förändra maktstrukturer knutna till kön. Olika feministiska riktningar, feminismer, förklarar orsakerna till mäns och kvinnors olika villkor på olika sätt. Den feministiska politiska rörelsen arbetar också på olika sätt för att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter i samhället. En del feminister menar att kvinnornas sämre ställning kan försvinna genom politiska förändringar och nya lagar. Andra anser att det inte räcker utan att man måste förändra hela samhället totalt.

Med begreppet **genus** avses inte det biologiska könet, utan de aspekter av kön som är socialt och kulturellt konstruerade, det vill säga de föreställningar, idéer och handlingar som formar våra sociala kön. Termen genus är ett socialt konstruerat klassifikationssystem som delar in människor i två kategorier, kvinnor och män, och som förknippar dessa kategorier med olika uppsättningar beteendemässiga, kulturella, psykologiska och sociala egenskaper och handlingsmönster. Vad som uppfattas som ”kvinnligt” respektive ”manligt” är inte något definitivt, utan något föränderligt som vi ständigt skapar och omförhandlar. Begreppet genus infördes i humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning på 1980-talet.

Genusforskningen är ofta tvärvetenskaplig, med begreppet genus i fokus. Benämningen används sedan mitten av 1990-talet även i forskningspolitiska sammanhang och har med tiden ersatt benämningar som kvinno- och jämställdhetsforskning. Genusforskningen tar sin utgångspunkt i maktförhållandet mellan könen och undersöker kvinnors och mäns liv och livsvillkor och könets sociala och kulturella manifestationer i både då- och nutid. Den kritiserar och omtolkar även forskning som gjort manlighet till norm och är på det sättet av både kompletterande och förändrande karaktär.

Heteronormativt Den sociala norm eller grupp av normer som säger att det normala, naturliga, förväntade eller önskvärda i ett samhälle är att sexuella handlingar, begär och familjebildningar är något som förekommer mellan kvinnor och män. Därmed blir sexuella handlingar, begärsinriktningar etc. mellan personer av samma kön betraktade som onormala, onaturliga eller oönskade.

Intersektionalitet syftar till att synliggöra situationer av förtryck som skapas i skärningspunkter för maktrelationer baserade på etnicitet, kön, klass, ålder och funktionsförmåga. En viktig utgångspunkt för intersektionella analyser är att människors erfarenheter, identiteter och möjligheter baserar sig i en rad olika positioner i samhället som inte kan förstås isolerade från varandra. Kvinnor är således aldrig ”bara” kvinnor eftersom könsrelationer – lika lite som klass, etnicitet eller sexualitet – inte är tillräckliga för att förklara hur ojämlikhet uppstår eller på vilket sätt makt utövas. Ett intersektionellt perspektiv öppnar för möjligheten att upplösa gränserna mellan olika sociala kategorier för att i stället rikta uppmärksamheten på hur de påverkar varandra.

Jämställdhet handlar om att kvinnor och män (jämför med ”jämlighet”) ska ha samma möjligheter och rättigheter. Jämställdhet mellan kvinnor och män förutsätter en jämn fördelning av makt och inflytande, samma möjligheter till ekonomiskt oberoende, lika villkor och förutsättningar i fråga om företagande, arbete, arbetsvillkor samt utvecklingsmöjligheter i arbetet, lika tillgång till utbildning och möjligheter till utveckling av personliga ambitioner, intressen och talanger, delat ansvar för hem och barn samt frihet från könsrelaterat våld.

Jämlikhet handlar om alla individers lika värde avsett kön, etnicitet, religion, social tillhörighet m.m. I politiska sammanhang handlar det även om inflytande och sociala förhållanden. Jämlikhet kan motiveras från olika utgångspunkter t.ex. religion, naturrättsliga föreställningar, liberalism, socialism och demokrati.

Jämställdhetsanalys Underlag och statistik analyseras utifrån kön och makt. Därefter jämförs resultat och analys med uppställda jämställdhetsmål.

Jämställdhetsintegrering är en politisk strategi för att uppnå ett jämställt samhälle. Strategin innebär kortfattat att ett jämställdhetsperspektiv ska införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet. Kön är i dagligt tal framförallt ett sätt att kategorisera människor. Kön delar ofta in människor i grupperna ”män” och ”kvinnor”.

Begreppet **kön** har flera olika delar:

- Könsidentitet: en persons självidentifierade kön, det vill säga det kön en person känner sig som.
- Könsuttryck: hur en person uttrycker sitt kön, genom till exempel kläder, kroppsspråk, frisyra, socialt beteende, röst samt eventuell sminkning.
- Biologiskt kön definieras utifrån inre och yttre könsorgan, könskromosomer och hormonnivåer, alltså utifrån om man har äggstockar, testiklar, vagina eller penis, högst nivåer av östrogen eller testosteron, eller har XX- eller XY-kromosomer.
- Juridiskt kön: det kön som står registrerat i folkbokföringen, i passet, i ens legitimation. Ens juridiska kön framgår också av personnumret. I Sverige finns två juridiska kön: kvinna eller man. Alla barn som föds tilldelas ett juridiskt kön, baserat på deras biologiska kön.

Termerna **könsmaksordning/könsmaktssystem** används för att beskriva de strukturer och processer som ligger till grund för mäns samhälleliga dominans över kvinnor. Analyser av könsmaktssystem försöker blottlägga de underliggande mekanismer som ger upphov till ojämlikheten, till exempel genom att visa vilka processer i det dagliga samspelet mellan könen som leder till att en ojämlik struktur vidmakthålls. Framför allt undersöks hur sådant som förefaller könsneutralt kan få snedfördelande konsekvenser, därför att män och kvinnor lever under olika och ojämlika villkor.

